

Tjänsteställe/handläggare
Strategi- och näringslivsenheten
Rolf Persson
E-post: rolf.persson@oskarshamn.se
Tel: 0491-76 47 57 , Fax: 0491-887 90

Kommunstyrelsen

Förorenade sediment från hamnsaneringen – underlag för beslut om omhändertagande av sedimenten genom nyttiggörande i Grimskallen eller deponering på Storskogens avfallsanläggning.

Bakgrund

För Oskarshamns kommun är en sanering av hamnbassängen av yttersta vikt. Omhändertagandet av sedimenten är ett medel för att uppnå projektets målsättning med att minska spridningen av dioxiner, arsenik, kvicksilver, kadmium, bly med flera tungmetaller till Kalmar sund och Östersjön. Kommunen har arbetat med att miljömässigt, tekniskt och ekonomiskt optimera omhändertagandet så långt möjligt. De tidsförskjutningar som har uppkommit har emellertid förändrat beslutssituationen för ett nyttiggörande i Grimskallen. Hamnbolagets situation har gradvis förändrats på grund av bland annat yttre omvärldsfaktorer såsom ekonomisk oro, men tidsförskjutningen har också lett till att kommunen behöver göra en översyn och eventuellt omprioritera planerade investeringar i infrastruktur.

Området för Grimskallen är av stort intresse för hamnens utveckling långsiktigt och har sedan 30 år varit med i kommunens detaljplanering. Därför var det lämpligt när chansen fanns att kombinera miljönyttan av att nyttiggöra muddermassorna med kommunens planering. De senaste årens ekonomiska utveckling för hamnbolaget förändrar dock förutsättningarna för att ta området i anspråk.

Huvudalternativet som hamnsaneringsprojektet arbetat efter innebär att merparten av de förorenade sedimenten ska läggas och stabiliseras inom en invallning (nyttiggöras i Grimskallen) i anslutning till vågbrytaren utanför oceankajen. När saneringsprojektet är avslutat ska sedan hamnbolaget kunna använda ytan för sin verksamhet. Muddringen av inre hamnen har delats in i två etapper. Den första etappens muddring omfattar ca 100.000 m³ sediment och det har beslutats att dessa ska deponeras på Storskogen avfallsanläggning. Bakgrunden till att Storskogen används för dessa massor är dels på grund av att Grimskallen inte bedöms rymma samtliga sediment som planeras muddras i inre hamnen, samt bättre kontroll av de mest förorenade sedimenten i hamnen och dels på grund av avsaknad av andra realistiska externa omhändertagandeanternativ. Den andra

ettappens muddring omfattar ca 400.000 m³ sediment och planeras nyttiggöras i Grimskallen.

Alternativet som förberetts parallellt innebär att deponera alla sediment på Storskogens avfallsanläggning.

Huvudalternativet, Grimskallen, innebär att en första etapp handlas upp i detta skede, omfattande muddring av hamninloppet inklusive Månskensviken samt deponering av muddermassor på Storskogen. I följande etapper genomförs sedan uppbyggnaden av invallningar för utbyggnad av Grimskallen samt muddring och fyllning av Grimskallen. Upphandling av den första etappen är planerad till februari 2014. För det fall att samtliga muddermassor ska deponeras på Storskogens avfallsanläggning är det ekonomiskt fördelaktigt att genomföra muddringsarbetet för hela inre hamnen samordnat och utföra entreprenadupphandlingen för muddring av hela inre hamnen. Den stora skillnaden i mängd som ska deponeras kan påverka vilken metod som väljs för avvattnings och stabilisering vid deponering och få stor betydelse för det slutliga kostnadsutfallet.

Grimskallen

Grimskallen bedöms som det bästa alternativet från ett övergripande miljö- och resurshushållningsperspektiv genom att sedimenten används för anläggningsändamål i stället för deponering. Alternativet ansluter också till den s.k. avfallshierarkin som förordar återvinning och användning framför deponering. Detta förutsätter att hamnen har behov av ytan som erhålls på Grimskallen och att denna används för att utveckla hamnens verksamhet.

Innan det är möjligt att ta ytan i anspråk krävs dock omfattande investeringar. Den minsta möjliga investering som behöver göras för att det ska kunna betraktas som nyttiggörande uppgår till ca 60 miljoner kronor. I detta alternativ byggs inga kajer men ytan hårdgörs och nödvändiga investeringar för att fortsatt kunna driva oljehamnen genomförs. För att fullt ut kunna ta området i anspråk krävs bland annat att det också byggs en kaj på en del av insidan av Grimskallen. Den totala investeringen för detta alternativ uppgår till ca 125 miljoner kronor. Hamnsaneringsprojektet har också lämnat in en rapport till Naturvårdsverket om vad som ska anses som godtagbara avhjälpandekostnader och vilka delar av projektet som ska anses komma Oskarshamns kommun till nytta och därmed inte finansieras via bidragsmedel. Naturvårdsverket har ännu inte meddelat sitt ställningstagande i denna fråga. Det råder således en osäkerhet om anläggandet av Grimskallen kommer att medföra ytterligare kostnader för kommunen utöver de ovan angivna. Vidare har Oskarshamns Hamn AB nu meddelat att de inom överskådlig tid inte har finansiella förutsättningar för att själva bära kostnaden för de följdinvesteringar som krävs för att ta Grimskallen i anspråk för hamnändamål. Om projektet ska kunna fullföljas krävs alltså att Oskarshamns kommun svarar för finansieringen via den skattefinansierade investeringsbudgeten.

I den juridiska prövning som skett har nu kommunen fått de tillstånd som krävs för att kunna bygga Grimskallen. Oskarshamns Hamn AB har också fått sitt tillstånd till att bedriva hamnverksamhet bl.a. på Grimskallen. Tillstånd meddelades 2013-05-20 av Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Efter överklagande prövades frågan på nytt av mark och miljödomstolen som i dom 2014-01-28 i allt väsentligt bekräftade det meddelade tillståndet. Villkoren för hamnverksamhet på Grimskallen stämmer

huvudsakligen överens med hamnbolagets egna yrkanden. Mark- och miljödomstolens dom kan överklagas till Mark- och miljööverdomstolen som sista instans.

Storskogen

Eftersom det varit osäkert om kommunen skulle få tillstånd att anlägga Grimskallen har projektet parallellt arbetat med alternativet att deponera alla massor på Storskogen. Det tillstånd som gäller för Storskogen kan inrymma alla förorenade sediment, under förutsättning att arbetet fördelas i tiden så att det anpassas till den mängdbegränsning som gäller för behandling respektive deponering på Storskogen (200 000 ton/år). Mängdbegränsningen kan även påverka valet av avvattnings- och stabiliseringsmetod eftersom den mängd som behöver behandlas respektive deponeras kan påverkas av teknikvalet. Det bör finnas en beredskap att ansöka om en ändring av Storskogens tillstånd i Mark- och miljödomstolen vad gäller mängdbegränsningen.

Två alternativ

I nedanstående sammanställning redovisas de argument som talar för respektive emot de båda alternativen.

Argument för att genomföra investeringen på Grimskallen

Enligt den så kallade avfallshierarkin ska nyttiggörande eller återanvändning av avfall prioriteras före deponering. Samtliga rättsliga instanser har i överensstämmelse med kommunens ansökan också ansett att Grimskallen är ett bra alternativ ur miljösynpunkt. Dessutom innebär alternativet Grimskallen att transporter från hamnområdet till Storskogens avfallsanläggning minskas. I stället behövs stora mängder sprängsten till vallbyggnader. Dessa kan i huvudsak transporteras in via båt/pråm vilket är gynnsamt från ett resurshushållningsperspektiv och orsakar mindre störningar. Transporter av sprängsten kommer även till viss del ske landvägen.

Själva tanken med principen om nyttiggörande är att vi ska hushålla med de ändliga resurserna. Genom att fullfölja byggandet av Grimskallen skapas en resurs i form av själva fundamentet för en kommande hamnyta. Om hamnbolaget själva genomför investeringen i sin helhet, utan de möjligheter som ett nyttiggörande av sedimenten innebär, skulle investeringskostnaden bli betydligt högre än de 60 – 125 miljoner kronor som angetts ovan. Om inte Grimskallen byggs med de förutsättningar som nu är givna så lär det sannolikt dröja lång tid innan det öppnas nya möjligheter för att genomföra byggnationen.

Den nya hamnytan som skapas vid Grimskallen skapar expansionsmöjligheter för hamnens verksamheter. Fler fartyg med större djupgående kan tas emot samtidigt.

Argument för deponering på Storskogens avfallsanläggning

Oskarshamns Hamn AB har i dagsläget inte behov av de ytor som skapas på Grimskallen, dessutom innebär Scantias beslut att bygga ett logistikcentrum vid Kvastmossen att den godshantering som idag sker inom hamnens område på sikt kommer att flyttas till den nya anläggningen. Det finns också en opinion mot Grimskallen från närboende på framför allt Kammarviksvägen.

En ändrad inriktning med deponering av muddermassorna på Storskogens avfallsanläggning innebär ingen förändring av det huvudsakliga målet med saneringsprojektet, nämligen att förhindra spridningen av föroreningar till Östersjön.

Deponering av sedimenten på land är en beprövad metod där det finns stor erfarenhet. Kostnadskalkylen innehåller därmed mindre osäkerheter. Muddringen kan tekniskt genomföras snabbare och i ett sammanhang vilket är en fördel miljömässigt, dock kan det kräva att kommunen ansöker om ändring i sitt nuvarande tillstånd om mängdbegränsning.

I den ursprungliga ansökan till miljödomstolen fanns ytterligare ett område, Råvenäset på insidan av oceankajen, angivet som ett tänkbart alternativ för nyttiggörande av de förorenade sedimenten. Vid närmare undersökningar av de geotekniska förutsättningarna visade det sig att kostnaderna för utfyllnad vid Råvenäset blev väsentligt högre än för såväl nyttiggörande av muddermassor vid Grimskallen och även som för en deponering i Storskogen. Under huvudförhandlingen deklarerade hamnbolaget att de inte ansåg sig ha användning för Råvenäsområdet. Därmed kunde inte kriteriet för nyttiggörande uppfyllas och kommunen drog tillbaka detta yrkande. En motsvarande situation har nu uppstått vad gäller Grimskallen. Om hamnbolaget inte kan visa på ett behov av ytorna inom överskådlig tid eller inte kan finansiera följdinvesteringarna så uppfylls inte kriteriet för nyttiggörande.

Grimskallen har en högre finansiell osäkerhet än andra mer traditionella metoder som deponering på land. Omfattande anläggningsarbeten i vatten innebär en större kalkylmässig osäkerhet. Skulle en situation inträffa i Grimskallen som gör att någon konstruktionsdel är bristfällig är detta dyrare att åtgärda än motsvarande brister i en konstruktion på land.

I detta alternativ kommer samtliga muddermassor, ca 500 000 m³ att deponeras på Storskogens avfallsanläggning vilket också gör det rationellt att handla upp hela muddringsentreprenaden vid ett och samma tillfälle. Det innebär att entreprenörer för sina anbudsarbeten ges en bättre överblick över uppdraget, samtidigt som en och samma entreprenör kommer att utföra arbetet i dess helhet. Med stor sannolikhet kan dessa omständigheter leda till en för beställaren bättre prisbild.

Påverkan på övriga investeringar

Den samhällsekonomiska effekten av en skattefinansierad investering på Grimskallen motsvarande 60 – 125 miljoner kronor måste ställas i relation till andra planerade investeringsobjekt. Även den lägsta möjliga investeringen, 60 miljoner kronor, är högre än den totala investeringsvolymen för kommunen under ett helt år. Det är således ofrånkomligt att det medför undanträngning, eller förskjutning i tid, av andra satsningar. Nuvarande förslag till investeringsbudget innehåller bland annat investering i en ny förskola i Döderhult för 30 miljoner kronor. Inom socialnämndens verksamhet uppgår investeringsbehovet till ca 25 miljoner kronor.

Utöver investeringar i kärnverksamheterna så kommer det att krävas insatser i de utvecklingsprojekt som just nu planeras.

- Utvecklingen av Inre hamnen kommer att kräva investeringar i infrastruktur och andra åtgärder som behövs för att attrahera exploatörer att bygga inom området.
- Den utveckling som nu sker runt den södra infarten kommer att medföra kommunala investeringar.
- Flytten av resecentrum till järnvägsstationen med efterföljande investeringar, bland annat vid nuvarande resecentrum, kommer att generera investeringsbehov i olika steg.

Förslag

Av de två alternativen för omhändertagande av hamnbassängens förorenade sediment har nyttiggörande i Grimskallen varit huvudalternativet. De förändringar i omvärlden som beskrivits ovan gör dock att det finns anledning att omvärdera vilket alternativ som är det bästa. Oskarshamns kommun står inför omfattande investeringsbehov såväl i kärnverksamheten som i planerade utvecklingsprojekt. Att betala kostnaden för hamnytorna på Grimskallen via den skattefinansierade investeringsbudgeten kommer att medföra oönskade undanträngningseffekter. Inriktningen för hamnsaneringsprojektet bör därför vara att samtliga förorenade sediment ska deponeras på Storskogens avfallsanläggning.

Kommunstyrelsens beslut

- Inriktningen för hamnsaneringsprojektet ska vara att samtliga förorenade sediment ska deponeras på Storskogens avfallsanläggning

Ann-Christine Vösu
Kommundirektör

Rolf Persson
Projektledare